

Vooraan

Commentaar

Bart
Haeck

Na de paasvakantie

Het derde trimester in het onderwijs begint in een zee van mist. Toch moet het mogelijk zijn in een crisisplan een minimum aan perspectief te bieden.

Nog nooit in het naoorlogse schoolgaande Vlaanderen is de paasvakantie zo bizar geëindigd als dit weekend. Ze begon al in een vloeiende beweging van thuisopdrachten naar twee weken quarantainevakantie. Maandag glijdt ze vlot door in pre-teaching, waarbij leerlingen zelf eerst leerstof proberen te verwerken, om ze dan later in de klas in versneld tempo herhaald te krijgen.

Het is om vele redenen een bijzonder onaangename situatie. Veel ouders voelen zich niet voorbereid op de taak zelf nieuwe leerstof aan hun kinderen te doceren. We weten niet hoelang dit zal duren. En de vrees leeft dat thuisonderwijs de kloof vergroot tussen gezinnen waar de ouders zich nauwgezet met de opvoeding bezighouden en die waar de kinderen minder geluk hebben. Dat komt er nog bij in een situatie waarin de kwaliteit van het Vlaams onderwijs al jaren tanend is.

Deels is dit uiteraard overmacht. Maar de vraag is tot waar crisismanagement hier een minimum aan zekerheid kan bieden.

Het begint met de scholen maandag. Hoe beperken we de leerachterstand? Een van de mogelijkheden boven op pre-teaching is afstandsonderwijs via pc's. Niet iedereen heeft een computer, maar het zou haalbaar moeten zijn het tekort weg te werken via openbaar materiaal van pc-classes, giften en overheidsgeld. Het maakt dat

leerkrachten minstens in korte lessen iets kunnen uitleggen en daarna doorverwijzen naar oefeningen die de kinderen zelf maken. Sommige scholen werken al zo, andere niet.

Het is lastig een algemeen plan af te kondigen omdat de vrijheid van onderwijs in de grondwet staat gebeield. Maar via overleg zou het niet onmogelijk mogen zijn.

Misschien zijn er ook andere opties. Misschien is het een idee om kinderen een dag per week naar school te sturen, ze op te splitsen over meerdere klaslokalen en de allermeest recente leerstof op die manier aan te brengen. Het verkleint de stap om daarna met de pc en thuiswerk verder op te volgen. Het kan eveneens een oplossing zijn voor een minimum aan praktijklessen in het technisch en beroepsonderwijs. Andere mogelijkheden kunnen een week langer les in juni zijn, of zomerclasses voor wie niet mee kan.

Het is lastig een algemeen plan af te kondigen omdat de vrijheid van onderwijs in de grondwet staat gebeield en de Vlaamse overheid daarover geen regels kan opleggen. Maar met overleg - waar toch een hele paasvakantie tijd voor was - zou het niet onmogelijk mogen zijn.

Een helder crisisplan is nodig omdat het volstrekt onduidelijk is hoelang deze situatie gaat duren. Net daarom is het ook belangrijk al een minimum van duidelijkheid te brengen over de exit. Een datum prikken is op dit moment onmogelijk, maar - opnieuw - misschien zijn er andere opties. Waarom legt de overheid niet beter uit in welke volgorde schoolactiviteiten kunnen worden heropgestart? Of van welke criteria die beslissingen zullen afhangen? Of op welke vaste momenten er sowieso vergaderd wordt om tot een beslissing te komen over een exit of verlenging van de lockdown?

Deze situatie is noodgedwongen mistig en zal dat helaas nog even blijven. Maar ook wazige contouren kunnen in de mist al een begin van perspectief bieden.

Deze situatie is noodgedwongen mistig en zal dat helaas nog even blijven. Maar ook wazige contouren kunnen in de mist al een begin van perspectief bieden.

Reageren? Deel uw mening met ons en andere lezers
www.tijd.be/commentaar

CORONATELEX

+++ Tuincentra en doe-het-zelf-zaken mogen open, maar verfwinkels en zaken die sanitair of tegels verkopen, moeten dicht blijven. Dat leidt tot wreef. 'Geen weldenkend mens aan wie je krijgt uitgelegd waarom een speciaalzaak in verf, tegels, sanitair... dicht moet blijven, terwijl de winkels die al die producten onder één dak verkopen open mogen. Alsof dat niet allemaal doe-het-zelf-zaken zijn', maakte Danny Van Assche van Unizo zich kwaad. +++ De Brusselse vervoersmaatschappij MIVB roept haar klanten op niet met de bus of de tram naar een tuincentrum of een doe-het-zelfzaak te gaan. Dat is im-

mers geen essentiële verplaatsing. Met de auto mag het wel. +++ Om de verkoop van tweedehands-wagens weer aan te zwengelen worden maandag ook de tweedehandskeuringen opgestart. 'Daardoor kunnen nieuwe bestelwagens worden gekeurd en kunnen tweedehands-wagens na keuring worden verkocht', zegt Vlaams minister van Mobiliteit Lydia Peeters (Open VLD). Gewone periodekeuringen kunnen nog niet. +++ Een deel van de postkantoren gaat op zaterdag weer open. Nu waren die alleen in de week open, met aangepaste openingstijden. Het gaat om 350 kantoren van Bpost.

'Ouders moeten niet

Maandag gaat een volgende fase in voor de 1,2 miljoen Vlaamse scholieren en veel ouders. De scholen snijden voor het eerst sinds de lockdown online nieuwe leerstof aan. 'Een realitycheck voor wie het onderwijs volledig wil digitaliseren', zegt **Wouter Duyck**, cognitief psycholoog en hoogleraar aan de UGent.

NORA SLEIDERINK

Wanneer de scholen weer opgaan is nog altijd koffiedik kijken. Vlaams minister van Onderwijs Ben Weyts (N-VA) hoort volgende week een datum te prikken in overleg met de andere regio's. Vanaf maandag moeten scholen voor het eerst sinds de lockdown ook nieuwe leerstof aanbieden, die nadien in de klas zal worden herhaald (pre-teaching in het jargon). 'Ik hoop dat de scholen weer kunnen opgaan op 4 mei. Dan kunnen we nog zinvol onderwijs hebben en examens organiseren', zegt Wouter Duyck.

Wat is het gevaar van minstens zeven weken zonder school?

Wouter Duyck: 'Wereldwijd gaan volgens de OESO anderhalf miljard kinderen niet naar school. Dat is een ongeziene situatie. Als wetenschapper kan je niet voorspellen wat het effect daarvan is, want we hebben dit nog nooit meegemaakt. Wel kunnen we wel leven uit onderzoek over het effect van de schoolvakantie. Gemiddeld gaan kinderen er tijdens de vakantie zowat een maand op achteruit.'

'Voor kwetsbare kinderen gaat het over drie maanden. De helft van de kloof tussen kansarme en kansrijke kinderen aan het einde van hun schoolcarrière is tijdens de vakantie ontstaan.'

'Als ons onderwijs op dit moment in good shape was, kwamen we zo'n tegenslag wel te boven. Maar uit het internationale PISA-onderzoek weten we dat de leerprestaties in Vlaanderen jaar na jaar dalen. Wij wechten dus tegen een achtergrond waar er al geen vet meer op de soep lag.'

Vanaf maandag wordt de leerachterstand wel beperkt, want dan gaan de leerkrachten met nieuwe leerstof aan het werk. Kan dat een drama voorkomen?

Duyck: 'Het is beter dan niets, maar ik denk dat we al blij mogen zijn als we de helft van het normale rendement kunnen bereiken. Het kabinet Onderwijs heeft een limiet opgelegd van vier uur les en studie per dag. Dat lijkt weinig, maar het is een

illusie te denken dat kinderen even geconcentreerd kunnen werken als in de klas. Uit onderzoek weten we dat de effectiviteit van live lessen veel groter is. Deze crisis is een realitycheck voor wie ervoor pleit het onderwijs volledig te digitaliseren. Leerlingen hebben nood aan klasgenoten, leraren en fysiek contact. Onderwijs is bij uitstek een sociaal gebeuren.'

'Ik ben heel benieuwd hoe de voorstanders van 'zelfontdekkend leren' deze crisis ervaren. Ik denk dat ze nu zien hoe dat in de praktijk werkt, met hun kinderen die niet weg te slaan zijn van hun Playstation.'

Toch zal het onderwijs noodgedwongen digitaal doorgaan. Hoe werkt zo'n digitale les het beste?

Duyck: 'Een goede manier is een systeem waarbij de leerkrachten eerst een kwartier instructie geven via een kennisclip. vervolgens kunnen leerlingen aan de slag met de oefeningen. Via Smartschool kunnen de rechtstreeks op het platform worden gemaakt. De laatste tien minuten van de les kunnen de leerkrachten weer online komen en feedback geven. In zo'n lesblok heb je de helft van de tijd gestreamd en de helft van de tijd oefeningen gemaakt. Dat verschild eigenlijk niet van een goede les in de klas.'

'Daarnaast zie ik een paar quick wins. Het begrijpen lezen van onze leerlingen gaat er bijvoorbeeld sterk op achteruit. Dit is het uitgelezen moment voor een boekbespreking of het analyseren van een langere tekst. Het hoeft dus ook niet allemaal van achter de webcam te gebeuren.'

Moeten de ouders vanaf maandag naast hun kroost de les volgen?

Duyck: 'Nee, dat is een bekende misvatting. Het kabinet Onderwijs heeft niet voor niets aan de ouders gevraagd om maximaal twee uur per week bezig te zijn met ondersteuning. Het klinkt contra-intuïtief, maar onderzoek toont aan dat hulp bij huiswerk geen enkel effect heeft op de leerprestaties van kinderen. Pas op, dat is iets anders dan ouderbetrokkenheid, wat wel heel belangrijk is. Vragen hoe het op school was, nakijken of alle taken wel gemaakt zijn, de lat hoog leggen, dat is doorslaggevend.'

Ik ben heel benieuwd hoe voorstanders van 'zelfontdekkend leren' deze crisis ervaren. Ik denk dat ze nu zien hoe dat in de praktijk werkt, met hun kinderen die niet van de Playstation weg te slaan zijn.

Wouter Duyck
Hoogleraar psychologie

'Een verlenging van het schooljaar tot in de zomer kan worden overwogen'

Dirk Van Damme, de Belgische onderwijspecialist van de OESO, zegt dat ook volgend schooljaar rekening moet worden gehouden met tijdelijke sluitingen. Hij pleit voor een soepele toepassing van de leerplicht.

WIM DE PRETER

Van Damme zet in een document uiteen wat de voorwaarden zijn voor een succesvolle existentiële strategie uit de coronacrisis. Het gaat om algemene richtlijnen voor de meer dan 30 ontwikkelde landen die deel uitmaken van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, niet om voorschriften die specifiek voor ons land bedoeld zijn.

In het document pleit Van Damme voor flexibiliteit in de organisatie van het onderwijs. 'Leerlingen mogen niet wettelijk

verplicht worden voltijds naar school te gaan. Idealiter moet de school voor elke leerling de meest geschikte onderwijs- en leeromgeving ontwikkelen', klinkt het.

'De wettelijke handhaving van de leerplicht moet tijdelijk worden opgeschort, maar elke leerling moet wel worden opgevolgd en gecontroleerd'. Van Damme pleit voor 'leercontracten', die de rechten en de

plichten van scholen, studenten en gezinnen vastleggen. Tegelijk moeten leerlingen die dat wensen de mogelijkheid hebben om voltijds naar school te gaan.

Van Damme raadt aan inhaallessen te organiseren buiten de klassieke schooluren en -dagen en vindt dat er geknalbeeld mag worden aan de zomervakantie. 'Een verlenging van het schooljaar tot in de zomer kan worden overwogen, of de start van het schooljaar kan met een of twee weken worden vervroegd.'

De onderwijspecialist kijkt al vooruit naar het schooljaar 2020-21. 'Op regelings- en schoolniveau moet een noodplan worden ontwikkeld dat gericht is op het waarborgen van optimale leeromgevingen voor alle leerlingen bij schoolsluitingen of -verstoringen in het schooljaar. Tijdelijke schoolsluitingen lijken zeer waarschijnlijk te zijn in het schooljaar 2020-21', waarschuwt hij.

Een verlenging van het schooljaar tot in de zomer kan worden overwogen, of de start van het schooljaar kan met een of twee weken worden vervroegd.

Dirk Van Damme
Belgische onderwijsexpert OESO

naast hun kind aan de pc zitten'

Wouter Duyck: 'Uit onderzoek weten we dat de effectiviteit van live lessen veel groter is. Leerlingen hebben nood aan klasgenoten, leraren en fysiek contact.' © ERIC DE MILDT

Het is belangrijk dat ouders zich betrokken tonen. Maar onderzoek leert dat hulp bij het huiswerk geen enkel effect heeft.

Wouter Duyck
Hoogleeraar psychologie

Zijn onze scholen klaar om les te geven vanop afstand?

Duyck: 'De coronacrisis legt twee systeemfouten in ons onderwijs bloot. De eerste is dat er enorme verschillen zijn tussen scholen. Scholen die buiten de coronatijd al slechte scholen waren, zijn dat tijdens deze crisis natuurlijk ook. Een kleine minderheid misbruikt de vrijheid van onderwijs om de kantjes eraf te lopen. De tweede is dat we geen idee hebben welke scholen dat zijn, omdat we geen centrale examens organiseren. Het is een stokpaardje van mij, maar zeker in zo'n crisis wil je toch weten wat werkt en wat niet? Wat zijn de effecten op de leerprestaties? We weten dat niet en we zullen dat niet weten.'

Veel leerlingen vragen zich af of er nog examens komen. Minister Weyts gaf te kennen dat de focus zal liggen op leren in plaats van evalueren. Hoe belangrijk zijn toetsen voor het leerproces?

Duyck: 'Heel belangrijk. We weten dat examens een groot effect hebben op de leerprestaties en de inspanningen die leerlingen leveren. Daarnaast onthouden ze ook veel beter leerstof die ze hebben moeten blokken. Dus ik ben er absoluut geen voorstander van de examens te schrappen. Natuurlijk hangt alles ervan af wanneer we effectief de deuren kunnen openen. Als dit nog even aanhoudt, denk ik dat je enige mildheid aan de dag moet leggen tegenover de leerstof die in coronatijden is gegeven. Wie daarvoor goed presteerde, kun je niet gaan straffen door deze bijzondere situatie.'

Wat met wie in maart al een achterstand had? Die leerlingen hoopten wellicht in de lente nog een inhaalbeweging te kunnen maken.

Duyck: 'Bij hen zal je helaas moeten vaststellen dat die achterstand er nog altijd is. Het heeft geen zin die leerlingen te laten overgaan of onvoorbereid naar het hoger onderwijs te sturen, want dan halen ze het toch niet. Sommigen van mijn studenten psychologie zullen dit jaar niet slagen. Een maatschappij kan het zich niet veroorloven psychotherapeuten de arbeidsmarkt op te sturen die de gesprekstechnieken onvoldoende beheersen. Een maand later moeten ze misschien aan de slag met een depressieve cliënt. Dat kun je niet riskeren.'

Is dat eerlijk? De ongelijkheid in ons onderwijs is groot. Zo'n 18.000 kansarme leerlingen wachten op een laptop van de overheid, maar er zijn problemen met de levering.

Duyck: 'Dat is zeer ernstig en daar moeten we een oplossing voor vinden. Anno 2020 zou het een evidentie moeten zijn dat elk schoolkind over een computer beschikt. Het is onvoorstelbaar dat we de coronacrisis nodig hebben om te merken dat zo veel kinderen niet geconnecteerd zijn. Met 7 of 8 miljoen euro kun je alle noodinlopen - peanuts in verhouding tot het onderwijsbudget.'

'Maar op 1,2 miljoen Vlaamse scholieren gaat het over een luttel 1,5 procent. Moeten we de rest daarvoor opofferen? Als ik moet kiezen tussen aan niemand onderwijs geven omdat dat de kloof zou vergroten en het gemiddelde naar boven halen, sorry, maar dan kies ik voor de tweede optie. Kwetsbare leerlingen hebben er ook niets aan dat anderen geen leerwinst boeken. Op termijn heeft dat een gigantische impact op de economie en de sociale welvaart waar ook zij van genieten.'

'Bovendien zal je maar eens Mo heten, slim zijn en als eerste van de familie willen meedoen aan de ijkingsproef burgerlijk ingenieur. Als Mo pech heeft dat hij op een school zit die geen onderwijs wil geven 'omdat dat oneerlijker is tegenover de kinderen die het moeilijker hebben', zijn zijn kansen ook wel naar de vaantjes.'

Leerlingen krijgen faire kans om achterstand weg te werken

De scholen leren vanaf maandag vanop afstand nieuwe leerstof aan. Hoewel er steeds meer vraag is naar duidelijkheid over examens en deliberaties, stelt minister van Onderwijs Ben Weyts (N-VA) een concreet draaiboek over onderwijs postcorona nog even uit.

Virologen zeggen dat kleuterklassen weer open kunnen omdat jonge kinderen nauwelijks vatbaar blijken voor het virus. Maar daarbij vergeten ze de kleuterjuffen.

Michaël Devoldere
Woordvoerder Ben Weyts

NORA SLEIDERINK

Het kabinet van minister Weyts zat vrijdag samen met de koepels en vakbonden. Ze hoopten een draaiboek voor te leggen over de heropstart van de scholen, maar het kwam er niet van. Behalve het vastleggen van een paar algemene principes ('gezondheid van de leerlingen en leerkrachten blijft vooropstaan', 'scholen blijven de eerste regisseur') werden geen grote knopen doorgehakt.

Weyts wil wachten met een echt draaiboek tot volgende week, wanneer hij met het onderwijsveld ook een datum voor het heropenen van de scholen voorstelt aan de Nationale Veiligheidsraad. Dat gebeurt ten vroegste op 4 mei.

Wel werd afgesproken dat elke leerling recht heeft op een faire evaluatie. 'Dat betekent dat elke leerling de kans moet hebben op een evaluatie om bijvoorbeeld tekorten uit het eerste semester te kunnen ophalen', zegt Michaël Devoldere, de woordvoerder van Weyts.

Ook is het duidelijk dat voorrang gaat naar lestijd en scholen het best zo veel mogelijk op permanente evaluatie overstappen in plaats van een echte examenperiode te organiseren. Een nooddecreet is in de maak om scholen daarvoor juridische flexibiliteit te geven.

De opvang op school wordt uitgebreid. Nu staat die open voor kinderen van ou-

Weyts wil wachten met een echt draaiboek tot volgende week, wanneer hij samen met het onderwijsveld ook een datum voor het heropenen van de scholen voorstelt.

ders uit cruciale sectoren zoals de zorg en voor kwetsbare leerlingen. 'Als de economie heropstart en weer meer winkels opengaan, is het logisch dat scholen flexibiliteit tegenover die ouders tonen. We willen absoluut vermijden dat kinderen bij grootouders worden opgevangen', zegt Devoldere.

Dat de concrete beslissingen op zich la-

ten wachten, heeft te maken met het fiasco van woensdag. De Nationale Veiligheidsraad had nog maar net besloten dat ouders in woon-zorgcentra bezoek mochten krijgen toen de sector zelf meedeelde dat hij die maatregel niet zou toepassen. Ook op het vlak van onderwijs is er de vrees een beslissing te nemen die niet strookt met de bezorgdheden van het veld.

Het zijn vooral de vakbonden die die bezorgdheden vertolken. Ze vinden dat er te weinig aandacht is voor de veiligheid van leerkrachten in de scenario's die circuleren over de heropstart.

'Virologen zeggen bijvoorbeeld dat kleuterklassen weer open kunnen omdat jonge kinderen nauwelijks vatbaar blijken voor het virus. Maar ze vergeten de kleuterjuffen, die natuurlijk wel risico lopen', zegt Devoldere. 'We willen liever even wachten en naar buiten komen met een gedragen standpunt.'